

Budme opatrní pri hodnotení katolíkov, ktorí nesúhlasia s niektorou časťou učenia Cirkvi

Jozef Duháček

1. decembra 2022 ✚ Cirkev ✚ Apologetika

Všeobecne sa usudzuje, že katolíci nemôžu odporovať učeniu Cirkvi, tak ako ho predkladá Magistérium. Avšak, čo ak odporujú a nesúhlasia s niektorou časťou tohto učenia? Je taký človek len zlý katolík, skrze neposlušnosť, ktorú takto preukazuje, alebo pre tento nesúhlas prestáva byť katolíkom a stáva sa kacírom, bludárom a vyznávačom falošného náboženstva?

Ilustračný obrázok, zdroj: flickr.com

Závisí to od úrovne istoty popieraného učenia. Niektoré časti náuky boli definované dogmaticky, napríklad Trojica, Kristovo božstvo, Panenstvo Márie a mnoho, mnoho ďalších. Teda viera v toto učenie patrí do esencie katolicizmu, do definície toho, čo znamená byť katolíkom.

A ak niekto tvrdošijne popiera čo i len najmenší bod z týchto dogmaticky definovaných doktrín, potom už nespĺňa požiadavky na definíciu toho, čo znamená byť katolíkom.

Neexistuje niečo také ako katolík, ktorý popiera Kristovo božstvo – alebo katolík, ktorý popiera, že po transsubstanciácii je pod akcidentálnym zjavom chleba a vína Telo a Krv Ježiša Krista.

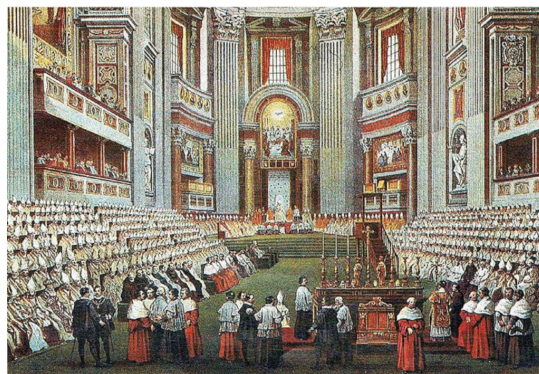
Do tejto náuky patria aj mnohé časti z katolíckej morálnej náuky, ktorá je súčasťou depozitu viery, hoci dnes ich tzv. „katolíci“ bežne odmietajú: nerozlučiteľnosť manželstva, nemorálnosť sodomie, neprípustnosť antikoncepcie, potratov atď. Ak čokoľvek z tohto dogmaticky definovaného učenia odmietate, potom nie ste katolíci. Nezáleží na tom, či ste pokrstení, či ste kňaz, biskup alebo aj pápež.

Táto otázka je však zložitejšia. Záleží veľa na okolnostiach. Je popieranie tvrdošijné, alebo, keď bude dotýčný napomenutý, tak bude ochotný zanechať svoj odpor? Je to popieranie konané vedome, alebo je to výsledok omylu, do ktorého upadol neúmyselne? V prípade biskupa a pápeža je to ešte komplikovanejšie. Základným princípom však je, že súčasťou definície „katolíctva“ je prijímanie dogmaticky definovaného katolíckeho učenia.

Existujú teda ľudia, ktorí nesúhlasia s definovaným učením Cirkvi, ale napriek tomu si o sebe myslia, že sú „katolíci“ jednoducho preto, že boli pokrstení, alebo preto, že boli vychovávaní v katolíckej Cirkvi, alebo preto, že zastávajú určité miesto v hierarchii. V skutočnosti však títo ľudia nie sú katolíci, pretože žiadne z týchto kritérií nie je postačujúcou podmienkou pre to, aby boli katolíci. Aby bol človek skutočne katolíkom, musí veriť katolícku vieru a zachovať ju celú a neporušenú. Vyžaduje to jednota Cirkvi, ktorú vyznávame v nicejsko-carhradskom kréde: *unam, sanctam, catholicam et apostolicam*: Cirkev je „jedna“ v náuke, bohoslužbe a vládě. Ak sa niekto oddeľuje od jednoty Cirkvi v doktríne, alebo bohoslužbe, alebo vládě, potom už v Cirkvi nie je.

Na druhej strane, ak niekto popiera učenie, ktoré nie je dogmaticky definované, alebo také, ktoré nie je priamo súčasťou depozitu fidei – pokladu viery a je iba teologickým záverom alebo všeobecným učením bežného magistéria, potom to je iné. Popieraním by ste neprestali byť katolíkom.

Napríklad ak by niekto z nejakého dôvodu popieral, že Panna Mária je Prostrednicou všetkých milostí – doktrínu, ktorá ešte nebola dogmaticky zadefinovaná. To isté platí pre náuku, ktorá logicky alebo teologicky vychádza z definovanej dogmy, ale ktorá sama o sebe nie je tak definovaná. Napríklad kristologická perichoréza (úzke spojenie medzi Kristovými dvoma prirodzenosťami) je teologický záver, ktorý sa odvodzuje od dogmy o hypostatickej únii (spojenia ľudskej a božskej prirodzenosti s osobou Slova, pri ktorom sa ani vzájomne nemiešajú, ale ani sa nedajú oddeliť). To druhé je definovaná dogma, ale to prvé nie je. Tu hovorím o *notae theologicae*, o výrokoch, ktoré majú nižšiu mieru istoty, ako definovaná dogma. Jestvuje teda viacero úrovní istoty, na ktorých Magistérium vyhlasuje svoju náuku.

Ilustračný obrázok, zdroj: wikimedia commons

1. Dogma je najvyššou úrovňou katolíckej teologickej istoty. Je to doktrína, ktorú Boh výslovne zjavil prostredníctvom Svätého písma alebo posvätnéj Tradície a formálne ju definoval riadny pápež a to buď sám, alebo v spojení s ekumenickým koncilom. Slávnostná definícia, ktorá sa volá výkon mimoriadneho učiteľského úradu, sa učí *ex cathedra*, „z kresla“, pretože pápež vykonáva svoju autoritu „z Petrovho stolca“.

Všetky dogmy sú doktríny, pretože už dvetisíc rokov tvoria ustálené učenie Cirkvi na každom mieste a v každej dobe. Je napríklad dogma katolíckej viery, že existujú anjeli a démoni, Mt 13,41; Lk 10,18. Taká náuka sa označuje *de fide*, *de fide catholica*, alebo *de fide divina et catholica*. Ako už bolo povedané, dôsledkom odmietnutia dogmy je heréza. Tá môže byť materiálna, pokiaľ niekto verí niečomu proti dogme, ale neuvedomuje si to, alebo formálna, kedy o tom človek vie. A môže byť ešte tvrdošijná, ak dotýčny odmieta napomenutie. Aj kontrárne aj kontradiktórne učenie konštituuje herézu. Samozrejme, je to

smrteľný hriech a formálna heréza privoláva na páchatela trest exkomunikácie.

2. Druhý stupeň tvorí katolícka pravda alebo viera Cirkvi – *de fide ecclesiastica* – a líši sa od dogiem iba v tom, že nie je božsky zjavená, ale so zjavením je úzko spojená. Takéto pravdy môže neomylnne predkladať k prijatiu vierou pápež, alebo koncil a sú rovnako neomylné isté ako samotné dogmy. Jedným z príkladov je existencia nižších rádov (ostiár, lektor, exorcista, subdiakon atď.), ktorých odmietnutie Tridentský koncil odsúdil (porov. Denz. 962). Popieranie konštituuje herézu rovnako ako pri dogme a je samozrejme smrteľným hriechom.

3. Tretí stupeň je učenie, ktoré je blízke viere – *sententia fidei proxima*. To sú pravdy teológmi všeobecne považované za pravdy zjavenia, ale Cirkev ich ešte tak nevyhlásila. Sú to výroky, ktoré mnohí teológovia považujú za pravdy viery, ale stále pretrvávajú isté pochybnosti o tom, či je to tak. Každé učenie, ktoré je klasifikované ako blízke viere, má dosť dobré základy na to, aby sa uvažovalo o povýšení na úroveň dogmy. Príkladom je pôvod ľudskej rasy iba z dvoch prvých rodičov.

Popretím takejto náuky je *sententia haeresi proxima* – náuka blízka heréze. Úmyselné popretie jednej z týchto právd je smrteľne hriešne, ale neprináša trest exkomunikácie.

4. Teologicky istá pravda alebo náuka, ktorá sa týka viery – *sententia theologice certa, sententia ad fidem pertinens* – je učenie, ktoré nie je obsiahnuté priamo v zjavení, ale ktorého pravda je zaručená jeho vnútorným spojením s doktrínami zjavenia. Cirkev ho môže pozdvihnúť na úroveň katolíckej pravdy slávnostným vyhlásením. Môže byť rozdelené do troch kategórií:

a) Teologické závery – *conclusiones theologicae* sa logicky odvodzujú od bezprostredne zjavenej pravdy a pravdy prirodzeného rozumu. Hovorí sa o nich, akoby boli sprostredkovane alebo virtuálne zjavené.

b) Dogmatické fakty – *facta dogmatica* sú závery odvodené od historických alebo kontingentných skutočností, ktoré sú bytostne spojené so zjavenou pravdou. Teologicky je isté, že Cirkev je v dogmatických faktoch neomylná. Taký fakt je, napríklad, legitimita pápeža alebo koncilu.

c) Pravdy rozumu, ktoré nie sú zjavené, ale sú vnútorne spojené so zjavenou pravdou. Príkladom môžu byť filozofické pravdy, ktoré sú predpokladmi úkonu viery (duchovnosť duše, sloboda vôle) a filozofické koncepty, ktorými boli vyhlásené dogmy (osoba, substancia, transsubstanciácia atď.).

Popretím teologicky istej pravdy je omyl (*sententia erronea*). Príkladom mylného tvrdenia je, že nemožno preukázať existenciu Boha. Je to mylné, pretože z neho vyplýva, že učenie I. vatikánskeho koncilu, že Boha možno spoznať s istotou podľa svetla prirodzeného rozumu, je falošné. Aj keď popieranie teologicky istej pravdy nie je striktne heréza, je to veľmi vážna vec, pretože takéto popretie by malo za následok popretie pravdy viery. Každý, kto vedome popiera teologicky istú pravdu, sa dopustí smrteľného hriechu.

5. Piaty stupeň istoty je všeobecné a isté učenie – *communis et certa*. To sú pravdy, ktoré teológovia všeobecne majú za isté preto, že sú logicky odvodené od zjavenej pravdy, ale zdá sa, že nie sú úplne bezprostredne spojené so zjavenou pravdou, ako je teologicky istá pravda. (16)

Opakom je nedôvera alebo unáhlenosť (*sententia temeraria*), ktorá znamená menšiu mieru odporu voči viere ako blud. Teológovia často kolíšu medzi týmito dvoma tvrdeniami a niekedy označia tvrdenie za chybné, alebo prinajmenšom za unáhlené, ak si nie sú istí, do ktorej z kategórií patrí.

Unáhlené tvrdenie je všetko, čo sa bez dostatočných dôvodov odchyľuje od bežného učenia, alebo je v rozpore s postupmi a ustanoveniami, ktoré boli schválené Cirkvou. Príklad unáhleného tvrdenia: „*Je možné sviatostne vyznávať hriechy a dostávať rozhrešenie bez toho, aby ste sa osobne rozprávali s kňazom*“ (por. Denz. 1088). Každý, kto úmyselne urobí unáhlené tvrdenie, je vinný zo smrteľného hriechu.

6. Posledný stupeň je učenie v rozsahu slobodného názoru. To je náuka, ktorú teológovia všeobecne akceptujú, ale technicky zostáva v rozsahu slobodného názoru. Napriek tomu by sa malo rešpektovať a tvrdenie, ktoré je bez dostatočného dôvodu v rozpore so spoločným učením cirkevných otcov alebo teológov, by sa dalo klasifikovať ako unáhlené.

Pravdepodobné názory sú fundované názory konkrétnych teológov alebo teologických škôl. Príkladom sú odlišné názory na počet spasených. S nesúhlasom s pravdepodobným názorom sa nespája nijaká cenzúra, hoci priame odsúdenie pravdepodobného názoru bez dostatočného dôvodu by sa dalo klasifikovať ako unáhlené.

Zbožné názory majú menšiu mieru istoty, ale považujú sa za zhodu s vedomím viery Cirkvi. Tolerované názory sú slabo podložené a majú najmenšiu mieru istoty, ale Cirkev ich pripúšťa.

Táto klasifikácia je na dnešné pomery zložitá a príliš zväzujúca. Okrem toho, dnes ľudia väčšinou zastávajú postoj: „*Ja som katolík, ale o tom a tom si myslím...*“ a po vzore konštruktivistickej filozofie si konštruujú aj pravdy viery tak, aby vyhovovali ich chútkam a potrebám. Keďže takí nespádli z neba, ale do tohto žalostného stavu sa dostali zanedbaním výchovy a vzdelania zo strany rodičov a Cirkvi, musíme byť pri hodnotení ich stavu opatrní a nerozdávať hlava nehlava exkomunikácie ľuďom, ktorí popierajú to či ono učenie. Najmä, ak nevieme presne, čo je *nota theologica* – stupeň istoty – toho učenia. Mnoho doktrín Magistéria, ktoré zachováame, nebolo slávnostne definovaných; sú pravdivé a isté, ale Cirkev z toho či onoho dôvodu pri vyučovaní neuplatnila charizmu neomylnosti. Takže volať každého, kto popiera nejakú doktrínu kacírom, je nebezpečná taktika. Existuje mnoho úrovní teologickej nedôvery – *censurae theologicae* – a len jedna z nich je heréza. Výrok blízky heréze, teologický omyl či unáhlený výrok exkomunikáciu neprivolávajú.

Je treba byť opatrný a veľmi dôvtipný a pri posudzovaní teologických omylov je treba mimoriadne presne rozlišovať. To platí najmä pri posudzovaní výrokov ostrieľaných „borcov“ *Nouvelle Theologie* (od De Lubaca, Von Balthasara, Rahnera atď.), ktorí boli vynikajúco vyškolení v tradičnej teológii, a preto sú obvykle veľmi opatrní, aby neupadli pri formulovaní nejakej myšlienky do „herézy“ vo vlastnom zmysle slova. Ak by každý teologický omyl znamenal herézu, sedevakantizmu by sa nedalo vyhnúť a v skutočnosti by len málo z katolíckej hierarchie bolo ešte katolíkmi.

(Pokračovanie)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/budme-opatrni-pri-hodnoteni-katolikov-ktori-nesuhlasia-s-niektorou-castou-ucenia-cirkvi/>